

ÇOCUKLARIN KAÇIRILMASI VE ALIKONULMASI SUÇU (TCK m. 234)

Doç. Dr. Recep Gülşen*

A) BELİRLİ DERECEDEKİ YAKIN AKRABALAR TARAFINDAN İŞLENEN ÇOCUKLARIN KAÇIRILMASI VE ALIKONULMASI SUÇU

I- GENEL OLARAK

Çocukların kaçırılması ve alıkonulması suçu, Türk Ceza Kanununun Toplumla Karşı Suçlar başlıklı Üçüncü Kısımın Aile Düzenine Karşı Suçlar başlıklı Sekizinci Bölümünün 234.maddesinde düzenlenmiştir. TCK'nın 234.maddesinin 1. ve 2. fıkralarında, belirli derecedeki yakın akrabalar tarafından işlenen çocukları kaçırma ve alıkoyma suçu; 3. fıkrasında ise evi terk eden çocuğu tutma suçu olmak üzere iki ayrı suç kategorisi yer almaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun 234.maddesinin 1.fıkrasına göre, velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısmının, on altı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Bu maddenin 2.fıkrası gereğince, bu fiil, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz on iki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında arttırılır.

Bu maddeyle, velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya baba ile çocuğun belirli derecedeki yakın akrabalarının, çocuğu kaçırma ve alıkoyma fiilleri cezalandırılmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun 234/1, 2.maddeleri öncesinde, ayrılımlarına veya boşanmalarına karar verilmiş olan ana babadan birinin diğeri yanındaki çocuğunu kaçırması veya alıkoyması halinde emre itaatsizliğe ilişkin İcra İflas Kanununun 341. maddesine göre cezalandırma yoluna gidiliyordu¹. Ancak İcra İflas Kanununun 341.maddesi, 31.05.2005 tarih ve 5358 sayılı kanunun 12.maddesi ile değiştirilmiştir. Getirilen bu yeni düzenlemede, çocuk teslimi hakkındaki ilamın veya ara kararın gereğini yerine getirmeyen veya yerine getirilmesini engelleyen kişinin, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikayeti üzerine, altı aya kadar tazyik hapsine karar verileceği, hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilamın veya ara kararın gereği yerine getirildiği takdirde kişinin tahliye edileceği belirtilmiştir. Bu düzenleme ile a)çocuk teslimine ilişkin ilama veya ara karara uymamak ya da b) çocukla şahsi ilişki tesisine ilişkin ilama muhalefet etmek cezalandırılmaktadır. Bu durumda örneğin, A ve B'nin boşanması üzerine çocukları Ç'nin velayeti A'ya verilmişse, A tarafından, İcra İflas Kanununun 24.maddesi gereğince B'den Ç'nin teslimi istenir. B, bu icra emrini yerine getirmezse, B hakkında İİK'nın 341.maddesi gereğince tazyik hapsi uygulanır. Eğer çocuk Ç, velayet yetkisi elinden alınan B tarafından bizzat çocuğun teslim edildiği A'nın yanından kaçırılır veya alıkonulursa, TCK'nın 234.maddesi

* Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Öğretim Üyesi.

¹ Bu konuda bkz. Recep Gülşen: Hürriyeti Tahdit Suçları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2002, s.181, dn.256.

çerçevesinde işlem yapılır. Yine, çocuğun teslim edildiği A, hak sahibi olan B'nin çocuk Ç ile şahsi ilişki tesisine engel olursa bu takdirde İİK'nın 341. maddesi uyarınca tazyik hapsine tabi tutulur².

Diğer yandan, TCK'nın 341. maddesinde belirtilen ana-baba dışındaki yakın kan hısımlarının çocuğu kaçırması veya alıkoyması halinde ise, eski TCK'nın 179-180. maddelerinde düzenlenen hürriyeti tahdit suçuna ilişkin hükümler uygulanıyordu³. Oysa yapılan yeni düzenlemeye göre, bu takdirde TCK'nın 234. maddesi uygulama alanı bulabilecektir.

II- KORUNAN HUKUKİ YARAR

Türk Ceza Kanununun 234/1. ve 2. maddelerinde düzenlenen çocukların kaçırılması veya alıkonulması suçuyla korunan hukuki yarar, veli veya vasinin aile hukukundan kaynaklanan velayet⁴ ve vesayet⁵ hakkıdır. Bu suçun, kanunda aile düzeni aleyhinde suçlar bölümünde düzenlenmesi de bunu göstermektedir⁶. Nitekim madde gerekçesinde, korunan yararın çocuk üzerindeki velayet veya vesayet hakkı olduğu açıkça zikredilmiştir⁷. Doktrinde korunan hukuki yararın, karma nitelik taşıdığı, zira velayet ve vesayet hakkının ihlaliyle birlikte, bu suçta rızası geçersiz olması dolayısıyla fiili suç olmaktan çıkarmadığı için küçüğün bizzat kendisine veya kişisel gelişimine karşı korunması olduğu da ifade edilmektedir⁸.

Aile düzeni açısından çocuk, reşit oluncaya kadar ana-babanın velayeti altındadır. Eğer ana-baba'dan biri mahkeme kararıyla boşanma veya herhangi bir nedenle velayet yetkisini kaybetmişse, diğer eşin çocuğu üzerinde artık velayet yetkisini kullanma imkanı da kalmamış olmaktadır. Bu düzenlemeyle, velayet yetkisi kalkan diğer eş ve çocuğun üçüncü derece dahil kan hısmının da; çocuğu kaçırma veya alıkoyma suretiyle, aile düzenini ihlal etmemesi amaçlanmaktadır.

² M.Emin Artuk/Ahmet Gökçen/A.Caner Yenidünya: TCK Şerhi Özel Hükümler, 4.Cilt, 7.Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009, s.4545-4546.

³ Bu konuda bkz.Gülşen, s.178 vd.

⁴ Velayet, küçüklerin ve bazen kısıtlı ergin çocukların gerek kensilerine gerek mallarına özen gösterme ve onları temsil etme hususunda kanunun ana ve babaya yüklediği yükümlülükler ile bu yükümlülüğü iyi bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak üzere onlara tanıdığı haklardır. Velayetin kapsamı, çocuk üzerinde egemenlik, çocuğun özadı, yerleşim yeri, yetiştirilmesi ve eğitilmesi, temsil edilmesi ile çocuğun mallarının yönetilmesi ve bu malların gelirlerinin sarfedilmesi, korunması gibi durumlara yöneliktir. Bu konuda bkz. Turgut Akıntürk: Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, İkinci Cilt, Yenilenmiş 11.Bası, İstanbul, Beta Yayınları 2008, s. 410-441; Hamide Zafer: **"Aile Hukukunda Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali Suçu (TCK m.233)"**, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009/2, s.126-129.

⁵ Vesayet, veyet altında bulunmayan küçükleri veya çeşitli nedelerle kendi endilerini ve mallarını yönetmekten aciz ergin kişilerin kendilerini ve mallarını korumaya ve onları temsil etmeye ilişkin kurumdur. Bu konuda bkz.Akıntürk, s.469 vd.

⁶ Ayşe Nuhoglu: Aile Düzenine Karşı Suçlar, İstanbul, Beta Yayınları, 2009, s.179.

⁷ Bkz. Gürsel Yalvaç: Karşılaştırmalı Gerekçeli Yeni TCK-CMK ve CGTİK, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005, s.428.

⁸ Bkz. Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/R.Murat Önok: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 7.Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2010, s.758; Nuhoglu, s.179; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4546.

Kuşkusuz, bu suç cebir veya tehdit kullanılarak işlendiği takdirde ise hukuksal yarar, ayrıca küçüğün beden bütünlüğü, iç huzuru, serbestçe karar verme hürriyetinin korunması da olmaktadır⁹.

III- SUÇUN KONUSU

Çocukları kaçırma veya alıkoyma suçunun konusu, kanun maddesinden anlaşıldığı gibi, on altı yaşını bitirmemiş çocuktur. Burada çocuğun kız veya erkek olması arasında herhangi bir fark yoktur. Bu suç, on altı yaşını bitirmemiş çocuğun kaçırılması veya alıkonulması suretiyle gerçekleşmektedir.

Suçun düzenlenmesinde çocuk açısından 16 yaşın esas alınmasının nedeni, uluslararası metinlere uygunluğun sağlanmasıdır. Zira, 25.10.1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşmeye ve bu sözleşmeye dayanılarak çıkarılan 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanunun 3.maddesinde çocuk, henüz 16 yaşını tamamlamamış kişi olarak ifade edilmektedir¹⁰.

IV- FAİL/MAĞDUR

1. Fail

Türk Ceza Kanununun 234/1. ve 2.maddeleri uyarınca fail, velayet yetkisi elinden alınmış ana veya baba yahut çocuğun üçüncü derece dahil kan hısımlı olabilir. Burada failin kadın veya erkek olması arasında herhangi bir fark yoktur. Medeni Kanunun 17.maddesi uyarınca kan hısımlığının derecesi, hısımları birbirine bağlayan doğum sayısı ile belli olur. Bu takdirde, çocuk ile ana-babası veya büyük anne-büyük babası arasında birinci dereceden; çocuğun kardeşleri ile ikinci dereceden, ana-babanın kardeşleri olan amca, dayı, hala ve teyzesi ile üçüncü dereceden kan hısımlığı bulunmaktadır¹¹. Ancak bu kişiler bu suçun faili olabilir. Bu nedenle, fail bakımından "özgü suç" söz konusudur¹².

Medeni Kanunun 335, 337 ve 314.maddeleri uyarınca velayet hakkı kural olarak sadece birbirleriyle evli olan ana ve baba, birbirleriyle evli değilse ana ve evlat edinen için kabul edilmiştir. Bunlar dışındaki akrabalar, abla, ağabey, büyük ana, büyük baba, amca, hala, dayı ve teyze gibi ne kadar yakın dereceli kan hısımlar olursa olsunlar, çocuk üzerinde velayet hakkına sahip değildirler¹³. Medeni Kanunun 21.maddesi uyarınca çocuğun yeri, velayetleri altında bulunduğu ana babalarının yerleşim yeridir. Ana babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun yerleşim yeri kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir. Diğer hallerde ise çocuğun oturma yeri onun yerleşim yeri sayılır¹⁴.

Evlilik süresince velayet yetkisi elinden alınmış olmadıkça ana veya baba bu suçun faili olamaz. Bu itibarla, ana-babadan birinin, fiilen ayrı yaşmaları halinde dahi, kendi çocuğunu alıkoyması veya kaçırması durumunda, bu suç gerçekleşmez¹⁵. Hatta, aralarında boşanma davası olsa dahi, mahkeme kararıyla ana veya babadan birinin, çocuğu üzerinde velayet yetkisi kaldırılma-

⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4547.

¹⁰ Nuhoglu, s.184.

¹¹ Akıntürk, s.74; Nuhoglu, s.182; Tezcan/Erdem/Önok, s.758-759.

¹² Tezcan/Erdem/Önok, s.758.

¹³ Akıntürk, s.407-408.

¹⁴ Akıntürk, s.411.

¹⁵ Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç: Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt:V, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s.6571.

mıssa, ana veya babanın çocuğunu kaçırma veya alıkoyması halinde bu suçtan dolayı sorumluluktan bahsedilemez.

Buna karşılık, ana baba evli değilse, Medeni Kanunun 337/1.maddesi gereğince velayet sadece anaya ait olduğu için, bu takdirde baba çocuğu kaçırsın veya alıkoymasa TCK'nın 234/1, 2.maddesindeki suç oluşmaz. Zira bu maddelerde "velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya baba"dan söz edilmektedir. Oysa bu durumda kanun tarafından velayet yetkisi babaya verilmemiştir ki, elinden alınmış olsun. Bu takdirde çocuğunu kaçırın veya alıkoyma baba hakkında duruma göre, hürriyeti tahdit suçu veya TCK'nın 234/3.maddesindeki suç oluşur¹⁶. Ancak kanımızca örneğin evlilik dışı olarak bir bayanla cinsel ilişkisi dolayısıyla dünyaya gelen çocuğunu babalık davası ile kabul eden baba; mahkeme tarafından verilen babalığa hüküm, çocuk bakımından babasının hukuken belli olmasını ve dolayısıyla çocuk ile baba arasında soybağını sağladığından¹⁷ ve Medeni Kanunun 337.maddesi gereğince ana ve baba evli değilse velayet anaya ait olduğundan, velayet yetkisine sahip olmadığı için herhangi bir nedenle çocuğunu kaçırması veya alıkoyması dolayısıyla hakkında hürriyet tahdit suçunun nitelikli halinin uygulanması nedeniyle, bu fiili işleyen çocuğun üçüncü derece kan hısımlarından daha fazla cezaya çarptırılacağı için adaletsiz sonuçlar doğuracaktır. Bu bakımdan, çocuğun velayet yetkisine sahip olmayan babası tarafından kaçırılması halinde de TCK'nın 341/1, 2.maddeleri uyarınca işlem yapılması hakkaniyete uygun olacaktır.

Diğer yandan, velayet yetkisi elinden alınmış evlat edinen bakımından da bu madde hükümleri geçerli olmalıdır. Yani, velayet yetkisi elinden alınmış bir çocuğu evlat edinen kişi, kaçırsın veya alıkoymasa, TCK'nın 234/1, 2.maddelerindeki suç oluşur. Zira Medeni Kanunun 314.maddesine göre evlat edinen, evlat edindiği çocuk üzerinde ana babaya ait tüm haklara sahiptir.

Çocuğun kısıtlılık altına alınmasıyla, üçüncü kişi tarafından evlat edinmeyle, soy bağının reddiyle, evlatlık sözleşmesinin sona ermesiyle, boşanma, ayrılık veya evliliğin butlanına karar verilmesi hallerinde eşlerden biri veya ikisi hakkında; mahkeme kararı ile, ana-babanın kasten işlediği suç sonucu olarak veya Medeni Kanunun 348, 349 ve 345.maddelerinde belirtilen nedenlerle velayetin kaldırılmasıyla velayet sonra erebilir. Yine TCK'nın 53.maddesi dolayısıyla, mahkumiyetin kanuni neticesi olarak hükmedilmiş olan velayet veya vesayet hakkının kullanılmasının yasaklanması kararı verilen kişiler de bu suçun faili olabilir¹⁸.

Kanun koyucu burada belirli derecedeki akrabalık bağına gözeterek daha hafif bir cezayı kabul etmiştir. Bu akrabalarından hangisi çocuğun vasisi ise o kişi açısından bu suç oluşmaz. Bu kişiler, çocukla vesayet ilişkisine son verilmiş veya vesayet ilişkisi hiç bir zaman kurulmamışsa suçun faili olabilirler¹⁹. Gerçekten örneğin amca, resmi vasi tayin edilmemişse ve başkası vasi ise hukuka aykırı şekilde yeğenini yanında alıkoymaz. Aksi takdirde TCK'nın 234/1. ve 2.maddeleri çerçevesinde cezalandırılacaktır. Nitekim 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu döneminde Yargıtay, bir kararında²⁰, "çocuğun, amcası

¹⁶ Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6572.

¹⁷ Akıntürk, s.367.

¹⁸ İsmail Malkoç: Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu (Madde 188-345), 2.Cilt, Malkoç Kitabevi, 2007, s.1636; Nuhoğlu, s.181-183.

¹⁹ Nuhoğlu, s.182.

²⁰ Bkz.Y.2.C.D. 31.1.1950, 14212/1106 (Abdullah Pulat Gözübüyük: Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, C.II, Genişletilmiş 5.B, İstanbul, Tarihsiz, s. 472; Mehmet Görgün: Türk Ceza Kanunu Şerhi, C. II, Samsun, Tarihsiz, s. 218)

nezdinde ne suretle bulunduğu ve kendisinin resmi vasi tayin edilmiş olup olmadığının tesbitinden sonra hadisenin takdiri gerektiğini” belirtmiştir. Yine, nine veya dede tarafından ana-babanın rızası hilafına çocuğu yanında alıkoyması veya kaçırmaması halinde de durum böyledir. Ancak bu takdirde hürriyeti tahdit suçu oluşmayacağından, TCK’nın 109/3 e ve f bentlerinde düzenlenen bu suçun çocuğa ve altsoya karşı işlenmesine ilişkin nitelikli haller uygulanmayacaktır²¹.

Kanımızca, velayet yetkisi elinden alınmış olan ana-baba dışındaki üçüncü dereceye kadar kan hısımlarının bu suçun faili olabilmesi için, çocuğun velayet veya vesayet altında olup olmamasının önemi yoktur. Henüz velayet veya vesayet altında olmayan onaltı yaşını doldurmamış bir çocuğun bu akrabalar tarafından kaçırılması veya alıkonulması da hürriyeti tahdit suçunu değil, TCK’nın 234/1, 2. maddelerindeki suçu oluşturur.

Buna karşılık kaçırma ve alıkoyma fiilini, çocuğun dördüncü veya daha öte derecedeki kan hısımları örneğin amca, dayı, hala veya teyze çocukları işlerse, bu takdirde TCK’nın 234/1, 2.maddeleri çerçevesinde değil, hürriyeti tahdit suçuna ilişkin TCK’nın 109.maddesi uyarınca işlem yapılacaktır²². Yine, çocuğun kayınhısımlar tarafından veya üçüncü kişiler tarafından kaçırılması veya alıkonulması durumunda da (TCK’nın 234/3.fikrasındaki haller hariç), hürriyeti tahdit suçu oluşacaktır²³.

2. Mağdur

Çocukların kaçırılması veya alıkonulması suçu açısından mağdur, bu suç aile düzenine karşı suçlar arasında düzenlendiğinden velayet yetkisine sahip olan ana veya baba yahut çocuk vesayet altında bulunuyorsa vasisidir. Hatta, çocuk herhangi bir nedenle velayet veya vesayet altında değilse, bu takdirde çocuğu bakım ve gözetim altında tutan kişi de mağdur sayılır²⁴.

V- MADDİ UNSUR

Suçun maddi unsuru, on altı yaşını bitirmemiş bir çocuğun, veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırılması veya alıkonulmasıdır.

Kaçırma, failin mağduru kendi nüfuz ve etki alanına nakletmesidir²⁵. Bu itibarla kaçırmaktan bahsedilebilmesi için, mağdurun bulunduğu yerin değiştirilmesi gerekmektedir²⁶. Alıkoyma ise herhangi bir nedenle fail tarafından, egemenlik alanında bulunan kimsenin rızasına aykırı şekilde orada tutulmasını belirtmektedir²⁷. Başka bir deyişle, bu suç açısından alıkoyma, failin, hakimiyet alanına kendi inisiyatifıyla giren çocuğu orada tutmasıdır. Örneğin, şahsi ilişki tesisine ilişkin ilam bağlamında hafta sonu görmek için velayete sahip A’dan çocuğu alan B’nin görüşme süresi bitmesine rağmen çocuğu yanında tutmaya devam etmesi böyledir²⁸.

²¹ Benzer görüşte: Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6569.

²² Tezcan/Erdem/Önok, s.759; Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6572.

²³ Nuhoglu, s.183; Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6572.

²⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s.759.

²⁵ Artuk/Gökcan/Yenidünya, s.4551.

²⁶ Berrin Bozdoğan Akbulut: “Kaçırma ve Alıkoyma Suçları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Milenyum Armağanı, 2000, Sayı:1-2, s.317.

²⁷ Akbulut, s.318.

²⁸ Artuk/Gökcan/Yenidünya, s.4551; Nuhoglu, s.188-189.

Kaçırma fiili, çocuğun bakım ve gözetimi altında bulunduğu kimsenin yanından da olabilir. Bu itibarla refakatçilerden veya pansiyon gibi koruma yerlerinden çocuğun kaçırılması halinde de bu suç gerçekleşir²⁹. Hatta, failin daha önceden kaçırılan çocuğu kaçırması halinde de bu suç oluşur. Zira her ne kadar TCK'nın 234/1.maddesinde suçun oluşması için mağdurun "yanından" kaçırılmasından söz edilmekte ise de, çocuğun fiili olarak velayet veya vesayet altında olmaması ile kaçırılmış olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle, çocuğun daha önce kaçırılmış olması, ikinci kaçırma fiilini işleyen kişinin cezalandırılmasına engel teşkil etmemelidir. Aksi takdirde, TCK'nın 234/1.maddesinde belirtilen bir akrabanın, çocuğu kaçırın diğer akrabasının kaçırma fiilinden yararlanmak suretiyle cezasızlığının sağlanmasının yolu açılmış olur ki, bu durum, maddeyle korunan hukuki yarara aykırılık oluşturacaktır³⁰.

TCK'nın 234/1.maddesinde öngörülen suçun basit hali açısından, çocuğu kaçırma ve alıkoymanın cebir veya tehdit kullanmaksızın gerçekleşmesi gerekmektedir. Böylece, çocuğun rızasıyla veya hileyle kaçırılması yahut alıkonulması halinde, bu suçun basit hali söz konusu olur³¹. Eğer, çocuğa cebir veya tehdit kullanılarak kaçırma veya alıkoyma fiili işlenmişse veya çocuk, rızası olsa dahi fiilin işlendiği anda henüz on iki yaşını bitirmemişse, bu durum suçun nitelikli halini oluşturur ve cezanın bir katı oranında artırılmasına yol açar (TCK m.234/2).

Öte yandan, kaçırma fiilinin tamamlanması açısından failin çocuk üzerindeki fiili egemenliğini devam ettirmesi şart değildir. Bu bakımdan örneğin, fail, çocuğu havaalanına götürür ve çocuk yanında olmaksızın başka bir yere uçakla giderse de suç tamamlanmış olur³².

TCK'nın 234/1.maddesinde belirtilen yakın akrabalar tarafından işlenen kaçırma ve alıkoyma suçu, kesintisiz bir suçtur³³. Bu suç bakımından asgari süre konusunda önceden bir kural konulamaz, her şey fiilin şartlarına bağlıdır. Ancak alıkoymadan bahsedilebilmesi için fiilin belirli bir şekilde uzaması gereklidir. Alıkoymada, suçun gerçekleşmesi bakımından zaman unsuru, olayın oluşuna ve koşullarına göre hakim tarafından edilecektir³⁴. Alıkoyma süresi, cezanın belirlenmesi hususunda özel bir etkiye sahip değildir³⁵. Fakat hakim, çok uzun süren alıkoymaya ilişkin olarak TCK'nın 61.maddesi çerçevesinde alt sınırdan uzaklaşarak temel cezayı belirleyebilir³⁶.

VI- MANEVİ UNSUR

Bu suçun manevi unsuru, kasttır³⁷. Bu suçta genel kast yeterlidir, bu suçun taksirle işlenmesi cezalandırmaya tabi değildir. Fail, çocuğun yerleşim

²⁹ Vincenzo Manzini: Trattato Di Diritto Penale Italiano, Volume Quarto, Milano-Napoli-Roma, 1921, s. 521-522. Örneğin, ana babasından uzakta bir evde bakılan hasta bir çocuğun durumu böyledir. Bu bakım ve gözetim ilişkisi, bir sözleşmeye dayanabilmektedir.

³⁰ Bu konuda karşı görüş için bkz.Nuhoğlu, s.192.

³¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4552.

³² Nuhoğlu, s.187.

³³ Bernardino Alimena: Principii Di Diritto Penale, Volume II, Napoli, 1912, s. 750.

³⁴ Gözübüyük, II, s. 470; Nuhoğlu, s.189. Uygulamada örneğin, on beş dakika dahi, alıkoyma için yeterli sayılmıştır. Bu konuda bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4551, dn.671.

³⁵ Alimena, s. 751; Manzini, s. 523.

³⁶ Aynı doğrultuda: Akbulut, s.320.

³⁷ Manzini, s. 527; Nejat Özüttürk: Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı, C. I, Ankara, 1966, s. 560; Faruk Erem: Hürriyet ve Suç, Ankara, 1952, s.73.

yerini belirleme konusunda kendisinin yetkili olduğunu sanması halinde yanlışlıkla kastından söz edilemez. Bu suç olası kastla da işlenebilir³⁸. Bu takdirde failin cezasında TCK'nın 21/2.maddesi uyarınca bir ceza indirimi yapılır.

Bu suç açısından fail, çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunduğu kimselerin yanından bilerek ve isteyerek kaçırmalı veya alıkoymalıdır. Suçun oluşması için failin belirli bir saikle hareket etmesi önemsizdir³⁹. Küçüğe karşı sevgisinden dolayı olsa da, fail, herhangi bir hakka sahip olması nedeniyle küçüğü alıkoyma veya kaçırma suçundan sorumlu olacaktır⁴⁰.

Diğer yandan, TCK'nın 234/1. ve 2.maddelerinin konuluş amacı gözetildiğinde, işin doğası gereği bu suçta cinsel duygunun belirleyici olmaması nedeniyle bu amaca yer verilmemiştir⁴¹. Zira bu maddeyle korunan hukuki yarar, velayet ve vesayet hakkıdır. Eğer cinsel amaçla çocuk hürriyetinden mahrum edilirse artık bu madde uygulanamaz. Cinsel amaçla çocuğun yakın akrabalar tarafından kaçırılması veya alıkonulması halinde hürriyeti tahdit suçu oluşur ve eğer fail, üst soydan ise veya fiil çocuğa karşı işlenmişse (TCK m.109/3 e, f bentleri) cezası arttırıldığı gibi cinsel amaçla gerçekleştirilmesi (TCK m.109/5) dolayısıyla da cezası ayrıca arttırılır.

VII- HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

TCK'nın 234/1.maddesindeki çocuğu kaçırma ve alıkoyma suçu açısından, on altı yaşını bitirmemiş çocuğun rızası hukuka uygunluk nedeni olarak geçerli değildir. Zira bu suçta kaçırılan veya alıkonulan on altı yaşını bitirmemiş çocuk mağdur değildir ki, onun bu durumda tasarruf yetkisi olsun. Burada çocuk suçun mağduru olmayıp, suçun konusudur⁴². Ancak söz konusu maddede onaltı yaşını bitirmemiş çocuktan bahsedildiğine göre on altı yaşını bitirmiş bir çocuğun rızası varsa, bu suç açısından geçerli olup bu takdirde fail akraba hakkında cezalandırmaya gidilemez⁴³. Yasa koyucu böylece yakın akrabalar tarafından kaçırma ve alıkoyma fiillerine maruz kalmış on altı yaşını bitirmiş çocuğun rızasına ve dolayısıyla irade ve hareket hürriyetine değer vermiştir.

Yine, bu suçun mağduru olan velayet yetkisine sahip olan eş veya vasiinin rızası, TCK'nın 26/2.maddesi uyarınca hukuka uygundur. Esasen, velayet veya vesayet hakkı sahibinin rızasının bulunması durumunda "kaçırma" veya "alıkoyma"dan bahsedilemez⁴⁴. Bunun dışındaki akrabalar örneğin çocuğun dede ve ninelerinin rızası bu suçta kural olarak geçerli değildir. İstisnaen örneğin tatil için çocuğun dedesi yanında bırakıldığı bir durumda, dedenin muvafakatıyla çocuğun geçici bir süreyle halası tarafından evine götürülmesi halinde bu suç oluşmamalıdır.

Diğer yandan çocuğun, meşru savunma veya zorunluluk halleri nedeniyle kaçırılması veya alıkonulması hallerinde de fail sorumlu sayılamaz (TCK m.25/1, 2)⁴⁵. Örneğin, velayet yetkisine sahip olan eşin kötü muamelesinden veya alkolik olup çocuğu silahla tehdit etmesinden dolayı diğer eş, çocuğu ka-

³⁸ Nuhoglu, s.193.

³⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4555.

⁴⁰ Manzini, s. 528; İt. Ygt. 2.3.1896 (Il Foro Italiano, 1896, Volume XXI, s. 193 vd.).

⁴¹ Yaşar/Gökçen/Artuç, V, s.6568.

⁴² Aynı doğrultuda:Nuhoglu, s.194.

⁴³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4553.

⁴⁴ Nuhoglu, s.195.

⁴⁵ Erem, s. 73; Özüttürk, I, s.562; Manzini, s.524, dn.3, s. 527-528.

çırımışa veya alıkoymuşsa, duruma göre üçüncü kişi lehine meşru savunmadan söz edilebilir⁴⁶.

Buna karşılık, hak sahibi, diğer eşin çocuğu ziyaret hakkını kullanmasını imkansız kılsa, bu hakkını kullanmak için çocuğu kaçırması halinde hakkın kullanılması (TCK m.26/1) hukuka uygunluk nedeninden yararlanamaz ve bu suçtan dolayı cezalandırılır. Zira fail, bu hakkını kullanmak için, yasal yollara başvurma imkanına sahiptir⁴⁷. Yargıtay, bir kararında, sanık ve yakınanın müşterek çocuğunun öğrenimine, sanık olan babasının yanında devam etmesi konusunda Haymana Asliye Hukuk Mahkemesinin 1.9.2005 tarih 433 sayılı ihtiyati tedbir kararı bulunduğu ve bu karara dayanarak sanığın çocuğunu, annesinin yanından cebir kullanarak alması eyleminin, TCK'nın 234.maddesinin 1.fikrasında yazılı çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunu oluşturmayacağını, ancak eylemin yakınana karşı yaralama suçunu oluşturacağını belirtmiştir⁴⁸. Bu düzenlemeyle, velayet yetkisi kalkan diğer eş ve çocuğun üçüncü derece dahil kan hısmının; çocuğu kaçırma veya alıkoyma suretiyle, aile düzenini ihlal etmemesi amaçlandığından, Yargıtay kararına konu teşkil eden olayda ise, aile düzeninin ihlali değil, babanın, ilgili mahkemenin kararını icra yoluyla değil, kendi gücüyle cebir suretiyle yerine getirmesi dolayısıyla kullanılan araç bakımından hukuka aykırılık oluştuğu için, bu karar isabetlidir.

VIII- SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

Akrabalar tarafından işlenen kaçırma ve alıkoyma suçu açısından, TCK'nın 234/2.maddesinde iki nitelikli hal kabul edilmiştir. Buna göre, fiil, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz on iki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır.

Bu nitelikli hallerden ilki, kaçırma ve alıkoymanın cebir ve tehdit kullanılarak gerçekleştirilmesidir. Burada cebir, kişi üzerinde gerçekleştirilen fiziki zorlamayı ifade etmektedir. Dövme, tokatlama ve itekleme gibi durumlar bu kapsamdadır. Bu takdirde basit tıbbi müdahale ile gidilecek şekilde yaralanma gerçekleştiğinde fail hakkında bileşik suç kuralları (TCK m.42) gereğince TCK'nın 234/2.maddesindeki ağırlatıcı neden uygulanacak⁴⁹, fakat cebir (TCK m.108) ve dolayısıyla kasten yaralama suçuna (TCK m.86/1) ilişkin ceza uygulanmayacaktır.

Buna karşılık, kaçırma veya alıkoyma sırasında cebir kullanılırken TCK'nın basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek nitelikte kasten yaralanmaya neden olunmuşsa (TCK m.86/1, 87), bu takdirde fail hakkında hem TCK'nın 234.maddesindeki kaçırma ve alıkoyma suçundan hem de TCK'nın 86/1 ve 87.maddesindeki kasten yaralanmanın nitelikli halinden dolayı cezalandırmaya gidilecektir. Cebir, fiil işlenirken mağdura veya onu koruyan veli, vasi veya diğerlerine karşı da yapılabilir. Maddede sadece "fiilin cebir kullanılarak işlenmesinden" söz edildiği için, suç devam ederken cebir kullanılırsa bu takdirde ayrıca kasten yaralama suçundan dolayı faile ceza verilir⁵⁰.

TCK'nın 234/2.maddesinde düzenlenen ikinci nitelikli durum ise, kaçırılan veya alıkonulan çocuğun henüz on iki yaşını bitirmemiş olmasıdır. Bu

⁴⁶ Nuhoğlu, s.195-196.

⁴⁷ Nuhoğlu, s.196.

⁴⁸ Bkz.Y.2.CD.27.04.2009, E.2008/15624, K.2009/20295 (Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6582).

⁴⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4556.

⁵⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4554-4555.

maddede, çocuğun yaş küçüklüğü bir ağırlatıcı neden olarak sayılmıştır. Bu düzenlemeyle, çok küçük yaşta çocuklara yönelik kaçırma ve alıkoyma fiillerinin işlenmesinin caydırılması amaçlanmıştır. Kanun koyucu, bu tür fiillere maruz kalan çocuğun psikolojisini de göz önünde bulundurarak cezayı ağırlaştırmıştır.

Eğer on iki yaşından küçük çocuk, cebir veya tehditle kaçırılmış veya alıkonulmuşsa her iki nitelikli hal birlikte gerçekleştiğinde, fail hakkında TCK'nın 61.maddesi uyarınca TCK'nın 234/1.maddesindeki üç aydan bir yıla kadar olan hapis cezasının alt sınırından uzaklaşarak bir yıla kadar (bir yıl dahil) hapis cezası verildikten sonra bu ceza bir kat oranında arttırılacaktır.

IX- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

1. Teşebbüs

Yakın akrabalar tarafından işlenen çocuğu kaçırma ve alıkoyma suçu, failin, çocuğu nüfuz ve etki alanına nakletmesi veya egemenlik alanına kendi inisiyatifıyla giren çocuğu orada tutmasıyla tamamlanır. Bu suç, neticesi harekete bitişik bir suç ve zarar suçu olup, kural olarak teşebbüse müsaittir⁵¹. Örneğin, çocuk kaçırılmış fakat henüz failin egemenlik alanına girmeden veya fail takip edilerek yakalanarak çocuk elinden alınmışsa teşebbüs söz konusu olur. Buna karşılık, suç alıkoyma suretiyle gerçekleştirilmişse bu takdirde ihmali hareketle işlenen bir durum dolayısıyla teşebbüsten bahsedilemez⁵².

2. İştirak

Bu suç, kesintisiz bir suç olduğu için kaçırılan veya alıkonulan kişi, tekrar hürriyetine kavuşuncaya kadar bu suça iştirak mümkündür. Buna göre örneğin, velayet yetkisi elinden alınmış anneye, çocuğunu kaçırması için araba sağlayan kişi, yardım eden olarak sorumlu tutulur (TCK m.39/2 b). Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu, özgü bir suç olduğu için, TCK'nın 40/2.maddesi gereğince özgü suçlara bu sıfatı haiz olmayan fail ancak azmettiren veya yardım eden olarak iştirak edebilir. Örneğin, İsviçre uygulamasında, bir kişinin, çocuğunu eşinden kaçırarak anneye çocuklarının ve kendisinin seyahat ücretlerini ve iaaşe bedellerini ödemesi yahut annenin erkek kardeşi olan failin, anneyi çocukları ile birlikte diğer eşten alıp yazlık evini konaklamaları için tahsis etmesi bu suça yardım etme kapsamında değerlendirilmiştir⁵³.

3. İçtima

Her şeyden önce belirtelim ki, bir çocuğun kaçırılması ve sonrasında alıkonulması bir bütün olarak tek bir suçu oluşturmaktadır. Nitekim TCK'nın 234/1.maddesinde de bu suça ilişkin fiil "kaçırma veya alıkoyma" şeklinde seçimlik olarak öngörülmüştür. Burada seçimlik hareketli bir suç söz konusu olduğundan⁵⁴ faile tek bir ceza verilecektir. Kuşkusuz, kaçırma ve alıkoyma süresi ve fiile ilişkin diğer şartlar göz önünde tutularak faile verilecek ceza, TCK'nın 61.maddesi uyarınca belirlenebilecektir.

Yakın akrabalar tarafından işlenen çocuğu kaçırma ve alıkoyma suçu, aynı suç işleme kararıyla tekrar işlendiğinde zincirleme suç hükümleri uygulanır (TCK m.43/1). Ancak çocuğu kaçırma ve alıkoyma suçundan dolayı verilen

⁵¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 4555; Manzini, s. 526, 527.

⁵² Nuhoglu, s.197, 198.

⁵³ Nuhoglu, s.198-199.

⁵⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s.759.

mahkumiyetten sonra, aynı suç işleme kararı ile de olsa mahkumiyet, teselsülü sona erdirdiğinden bu takdirde, zincirleme suçtan söz edilemez⁵⁵. Yine birden çok çocuğa yönelik olarak aynı suç işleme kararıyla kaçırma veya alıkoyma fiilleri söz konusu olursa zincirleme suç hükümleri uygulanmaz, fail her iki suçtan dolayı ayrı ayrı cezalandırılır.

Buna karşılık, kaçırma ve alıkoyma sırasında konut dokunulmazlığını ihlal suçu da işlenmişse fail hakkında bu takdirde hem TCK'nın 234/1.maddesi hem de TCK'nın 116.maddesi uygulanacaktır⁵⁶. Eğer, kaçırma ve alıkoyma, basit tıbbi müdahale ile giderilecek şekilde yarananmaya yol açan cebirle gerçekleştirilmişse, fail hakkında bileşik suç kuralları (TCK m.42) gereğince TCK'nın 234/2.maddesindeki ağırlatıcı neden uygulanacak⁵⁷, fakat cebir (TCK m.108) ve dolayısıyla kasten yaralama suçuna (TCK m.86/1) ilişkin ceza uygulanmayacaktır. Aynı şekilde tehdit kullanılarak kaçırma ve alıkoyma halinde de bileşik suç hükümleri geçerli olacak; faile ayrıca TCK'nın 106.maddesindeki tehdit suçundan dolayı cezai sorumluluğa gidilemeyecektir.

Bu konuda son olarak ekleyelim ki, on altı yaşından büyük çocuğun cebir ve tehditle kaçırılması ise, TCK'nın 109.maddesindeki hürriyeti tahdit suçunu oluşturduğu gibi⁵⁸, TCK'nın 109/2 ve 3, f bendi uyarınca nitelikli hallerin uygulanmasını da gerektirmektedir.

X- YAPTIRIM

Yakın akrabalar tarafından gerçekleştirilen çocuğu kaçırma ve alıkoyma suçu açısından öngörülen ceza, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıdır. Eğer bu fiil, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz on iki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır. Yani bu takdirde ceza altı aydan iki yıla kadar hapis cezası olmaktadır. Eğer, hem fiil işlenirken cebir ve tehdit kullanılmış, hem de çocuk on iki yaşından küçük ise, fiil tek olduğu için ceza sadece bir kat artırılacaktır. Ancak bu takdirde TCK'nın 61.maddesi gereğince, hakim tarafından suçun basit haline ilişkin ceza alt sınırından üst sınırına doğru belirlendikten sonra verilen bu ceza bir kat artırılır⁵⁹.

XI- MUHAKEME

Türk Ceza Kanununun 234/1. ve 2.maddelerinde düzenlenen suç, takibi şikayete bağlı olmayıp, re'sen takip edilen bir suçtur.

Bu suçta görevli ve yetkili mahkeme, 5235 sayılı kanunun 10.maddesi gereğince hapis cezasının üst sınırının 2 yıldan az (iki yıl dahil) olması ve çocuğu kaçırma ve alıkoyma suçunun kesintisiz bir suç olması dolayısıyla, kesintinin gerçekleştiği yer (CMK m.12/2) Sulh Ceza Mahkemesidir.

Bu suç, Ceza Muhakemesi Kanununun 253.maddesinin 1.fikrasının b bendine göre uzlaşmaya tabidir. Kuşkusuz, bu suçla faile verilecek ceza, bir yıldan az olduğu takdirde şartları mevcutsa, TCK'nın 50.maddesinde öngörülen adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilebileceği gibi, iki yıl veya daha az olduğu takdirde ise TCK'nın 51.maddesinde düzenlenen erteleme de tabi tutulabilecektir. Kuşkusuz, şartları varsa daha önce, fail hak-

⁵⁵ İtalyan Yargıtayı, 2.3.1896 (II Foro Italiano, 1896, Volume XXI, s.193 vd.)

⁵⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 4556.

⁵⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.4556.

⁵⁸ Malkoç, II, s.1637.

⁵⁹ Malkoç, II, s.1637.

kında Ceza Muhakemesi Kanununun 231.maddesindeki hükmün açıklanmasının geri bırakılması yoluna da gidilebilecektir. Uygulama da bu yöndedir⁶⁰.

B) EVİ TERKEDEN ÇOCUĞU TUTMA SUÇU

I- GENEL OLARAK

6.12.2006 tarih ve 5560 sayılı yasayla eklenen Türk Ceza Kanununun 234/3.maddesine göre, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi, şikayet üzerine cezalandırılır.

Türk Ceza Kanununun 234/3.maddesi öncesinde, bu konuda benzer şekilde 765 sayılı eski TCK'nın 182.maddesinde bir düzenleme yer almaktaydı. Bu madde uyarınca, her kim şehvet hissi veya evlenmek niyeti olmaksızın henüz on beş yaşına girmeyen küçük bir çocuğu kendi rızasıyla ana ve baba veya vâsisi veya muvakkaten olsun, kendisine bakmakta ve muhafaza etmekte olan kimseler yanından kaçırır yahut çocuğun muvafakati ile bigayri hakkın yanında tutarsa bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırdı. Ancak, eğer bu fiil, kaçırılan veya alıkonulan çocuğun rızası olmaksızın işlenmiş yahut çocuk henüz on iki yaşını ikmal etmemiş bulunursa, eski TCK'nın 179-180.maddelerindeki hürriyeti tahdit suçuna ilişkin hükümlere göre cezai sorumluluk kabul ediliyordu.

II- KORUNAN HUKUKİ YARAR

Türk Ceza Kanununun 234/3.maddesinde düzenlenen, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutma suçuyla korunan hukuki yarar, velayet ve vesayet hakkıdır. Nitekim bu suç, aile düzenine karşı suçlar arasında yer verilmiştir.

Türk Ceza Kanununun 6/1.maddesinin b bendi uyarınca çocuk, henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade etmektedir. Çocuk, on sekiz yaşını dolduruncaya kadar bir yasal temsilcinin bakım ve gözetimi altındadır. Çocuğun yasal temsilcisi, velisi veya vasisidir. Aile düzeni açısından çocuk, reşit oluncaya kadar ana-babanın velayeti altındadır. Eğer ana ve/veya babası yoksa veya bunların çocuğa hukuken veli olması sakınca oluşturuyorsa mahkemece çocuğa vasi atanır, bu takdirde çocuk, vasinin gözetimi ve denetimi altındadır.

TCK'nın 234/3.maddesindeki bu düzenlemeyle, yasal temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuk hakkında ailesinin endişe içinde kalmasının önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle, ailenin huzuru için onu yanında tutan kişinin, çocuğun durumunu ailesine veya yetkili makamlara bildirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, evden kaçan çocuğu bildirmemek suretiyle yanında tutan kişinin fiili bu maddeyle cezalandırılmaktadır.

Nitekim 5560 sayılı kanunla getirilen bu düzenlemenin gerekçesinde şu hususlara yer verilmektedir: 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 339.maddesinin dördüncü fıkrasına göre, "Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınmaz." Bu hükümlerle, yaşı ne olursa olsun, çocuğa ana ve babasının bilgisi veya rızası dışında evi terk etmeme hususunda bir yükümlülük yüklenmiştir. Bu hükmü, ana ve babasının bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu yanında bulunduran kişiye çocuğun ana ve babasını veya yetkili makamları du-

⁶⁰ Bkz.Y.2.CD.23.02.2009, E.2008/34120, K.2009/7714 (Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6582).

rumdan haberdar etmek yönünde bir yükümlülük yüklemek suretiyle tamamlamak gerekir. Çocuğun evi terk etmesinin ana ve babada büyük bir tedirginlik oluşturduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Belirtilen gerekçelerle, Türk Ceza Kanununun, “Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması” başlıklı 234.maddesine, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu rızasıyla da olsa yanında tutan kişiye çocuğun ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmek yönünde bir yükümlülük yükleyen ve bu yükümlülüğe aykırı davranışı suç olarak tanımlayan bir fıkra eklenmiştir.”⁶¹.

III- SUÇUN KONUSU

Çocukları kaçırma veya alıkoyma suçunun konusu, TCK'nın 234/3. maddesinden de anlaşılacağı üzere, yasal temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuktur. Burada çocuğun kız veya erkek olması arasında herhangi bir fark yoktur. Türk Ceza Kanununun 6/1.maddesinin b bendi gereğince çocuk ise, henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade etmektedir.

IV- FAİL/MAĞDUR

1. Fail

Türk Ceza Kanununun 234/3.maddesi uyarınca fail, herhangi bir kimse olabilir. Bu suç açısından kadın veya erkek olsun yakın akrabalar da fail olabilir. Ancak ana-babadan birinin, fiilen ayrı yaşamaları halinde dahi, kendi çocuğunu yanında tutması durumunda, bu suçtan söz edilemez⁶². Zira ana veya baba, çocuğun velisi olarak yasal temsilcisi olup suçun mağdurudur. Ceza hukukunda bir kişi aynı suçun hem mağduru ve hem de faili olamaz.

Eğer, velayet yetkisi elinden alınmış ana veya baba yahut çocuğun üçüncü derece dahil kan hısımları, yasal temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu yanlarında tutarlarsa, bu takdirde TCK'nın 234/1, 2.maddeleri çerçevesinde cezalandırılırlar. Buna karşılık çocuk onaltı yaşını bitirmiş ve evi terkederek rızasıyla bu akrabalar tarafından alıkonulmuşsa ve bu durum yasal temsilcilerine veya yetkili mercilere bildirilmemişse, bu takdirde TCK'nın 234/3. maddesindeki suç oluşur.

2. Mağdur

Evi terk eden çocuğu yanında tutma suçu açısından mağdur, bu suç aile düzenine karşı suçlar arasında düzenlendiğinden velayet veya vesayet yetkisine sahip olan kişidir. Yani bu suçta mağdur, veli veya vasidir. Buna karşılık doktrinde mağdurun, yasal temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden 18 yaşını doldurmamış kişi olarak çocuk olduğu da ileri sürülmektedir⁶³.

V- MADDİ UNSUR

Suçun maddi unsuru, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğun, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin tutulmasıdır. Burada tutma, alıkoyma anlamına gelmektedir⁶⁴. Başka bir deyişle, yanında tutma, çocuğun ana babasının haberi olmadan çocuğa barınma, geceleme imkanının sunulmasını ifade etmektedir. Bunun için çocuğun gerçekten failin yanında bulunmasına gerek yoktur. Çocuk,

⁶¹ Bu maddenin gerekçesi için bkz.Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6567-6568.

⁶² Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6573.

⁶³ Bkz.Tezcan/Erdem/Önok, s.759.

⁶⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s.760.

failin belirlediği bir yerde tutuluyorsa da bu suç oluşur. Örneğin fail, çocuğu kiraladığı bir evde barındırmışsa da, yanında tutmak unsuru gerçekleşmiş olur⁶⁵.

Terk, sadece çocuğun ailesi ile birlikte yaşadığı evden tamamen veya bir kaç günlüğüne ayrılmasını içermez, geçici ayrılmaları da kapsar. Bu bakımdan örneğin, evde anne babası yokken arkadaşlarına ders çalışmaya gündüz 10'da gidip akşam 22.00'ye kadar çalışan çocuğu, arkadaşları durumu ailesine veya yetkili makamlara haber vermezse sorumlu olurlar⁶⁶. Ancak burada çocukla ders çalışan arkadaşlarının, durumdan çocuğun ailesinin haberinin olduğunu zannetmesi halinde hataları dolayısıyla veya ailesinin haberi olsa rızalarının olacağını sanması nedeniyle mefruz rıza dolayısıyla kastından söz edilemeyeceği için suçun manevi unsurunun oluşmaması nedeniyle sorumlu tutulmayacakları da kabul edilebilir. Ancak uygulamada komşuya habersiz gelen çocuğu barındıran komşu hakkında, eğer çocuğun ailesinin, haberi olmaksızın belli bir komşuya gitmesine ve orada kalmasına kesinlikle karşı çıktığı önceki olaylardan anlaşılamiyorsa, bu suçun takibi şikayete bağlı olması nedeniyle, genellikle mağdur aile tarafından herhangi bir şikayette bulunulmamak suretiyle olay kapanmaktadır.

Yetkili makamdan kastedilen kolluk makamları olup, ailesinden kastedilen ise, kanuni temsilcisi veya çocuğun birlikte yaşadığı kimseler veya çocuğun ana baba ve kardeşleridir. Bunlardan birinin haberdar edilmesinde bu suç oluşmaz⁶⁷. Eğer fail, evi terk eden çocuğu sakınca oluşturabilir endişesiyle ailesine bildirmek istemiyorsa durumu yetkili makamlara bildirmelidir, aksi takdirde çocuğu yanında tutarsa cezalandırılır. Buna karşılık bir kimse, çocuğu kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızasına dayanarak çocuğu tutmuşsa bu suçtan sorumlu olmaz. Ancak çocuğu, kanuni temsilcinin bilgisi olmasına karşılık rızası olmaksızın tutan kişinin de cezalandırılması gerekir. Zira bu suçta korunam hukuki yarar, çocuğun hürriyeti değil, aile düzenidir⁶⁸.

Yine bir kimse, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk ettiğini bildiği bir çocuğu yanında tutmamışsa, durumu ailesine veya yetkili makamlara bildirmezse bu madde uygulanmaz. Zira bu kişinin, çocuğun durumunu ihbar yükümlülüğü yoktur. Aynı şekilde bir kişi, yanında tuttuğu evi terk eden çocuğun durumundan ailesini veya yetkili makamları haberdar ettiği halde, bunlara gönderemezse de sorumlu olmaz.

Ayrıca, çocuğun evden kaçmasına sebebiyet veren kimse, haksızca alıkoymadığı veya tutmadığı takdirde de bu suçtan sorumlu sayılamaz. Zira, çocuğun evden, veli veya vasiden kaçması, kendiliğinden bulunduğu yeri terk etmesi suç değildir⁶⁹. Bu takdirde, suç teşkil etmeyen bir fiile iştirakten de bahsedilemez. Yine, bir kanuni temsilcisi olmayan, kimsesiz kalmış ve bir kişinin muhafazasına bırakılmayan çocuğun rızası ile tutulması, bu suçu oluşturmaz⁷⁰. Zira bu suçla çocuğun hürriyetinin değil, veli ve vasinin velayet ve vesayet hakkının korunması dolayısıyla bu hakkın ihlali söz konusu olmamaktadır. Ancak çocuğun rızasının hukuk düzeninin belirlediği şartlarda gerçekleşmesi aranmalıdır. Çocuğun rızası yoksa veya geçersizse bu takdirde fail, TCK'nın 109.maddesindeki hürriyeti tahdit suçundan dolayı sorumlu olur. Bu takdirde

⁶⁵ Nuhoglu, s.190-191.

⁶⁶ Karşı görüş:Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6576-6577.

⁶⁷ Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6577.

⁶⁸ Karşı görüş:Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6578-6579.

⁶⁹ Manzini, s. 522; Gözübüyük, II, s. 470,

⁷⁰ Görgün, II, s. 217.

fail hakkında TCK'nın 109/3.maddesinin f bendi uyarınca cezası arttırılarak verilir.

Diğer yandan, doktrindeki bir görüşe göre, TCK'nın 109/3, f bendine göre, hürriyeti tahdit suçunun çocuğa karşı işlenmesi nitelikli hali oluşturduğundan ve çocuk kavramı TCK'nın 6.maddesi uyarınca 18 yaşından küçükleri ifade ettiğinden, bunların bu suça ilişkin rızaları geçerli değildir⁷¹. Ayrıca kanunda rıza ehliyeti konusunda bir düzenleme bulunmadığından dolayı 15 yaşını bitirmiş çocukların hürriyeti tahdit suçu açısından rızası geçerli sayılmaz⁷². Buna karşılık doktrindeki diğer görüş açısından ise 15 yaşından büyük olan çocukların rızası bu suçun oluşmasına engel teşkil eder⁷³.

Yargıtay ise, yeni TCK açısından verdiği bir çok kararlarında, 15 yaşından büyük olanların rızasını, hürriyeti tahdit suçu açısından TCK'nın 26/2.maddesi çerçevesinde geçerli saymaktadır⁷⁴. Örneğin, Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.3.2008 tarih ve E.2007/5-253, K.2008/52 sayılı kararında da, bir kararında, failin, suç tarihinde 15 yaşını tamamlamış ayırt etme gücüne sahip mağdureyi rızasıyla cinsel amaçlı olarak hürriyetini kısıtlamaktan ibaret eyleminin hürriyeti tahdit suçunu oluşturduğunu, ancak bu kanunun 26/2.maddesi kapsamındaki rızasının fiili suç olmaktan çıkarılarak hukuka uygun hale getirdiğini açıklamıştır⁷⁵. Bu karara konu teşkil eden olayda fail, on beş yaşını bitirmiş ve fakat onsekiz yaşından küçük mağdureyi rızasıyla cinsel amaçla alıkoymuştur. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bu kararında, mağdurenin rızasının varlığına hareketle suçun oluşmadığından ve dolayısıyla bu suçun nitelikli halinin de uygulanamayacağından bahisle faile ceza verilmeyeceğini belirtmiştir. Bu takdirde, mağdurenin rızasının geçerli olduğu kabul edildikten sonra, suç oluşmayacağından dolayı bu suçtan dolayı faile ceza verilemeyeceğinden, suçun nitelikli halini teşkil eden failin cinsel amaca sahip olmasının da hiç bir önemi olmayacaktır.

Kanun koyucu, bu uygulamalar nedeniyle, ana-babanın velayet hakkını korumak için 6.12.2006 tarih ve 5560 sayılı yasayla TCK'nın 234/3.maddesini düzenlemiştir. Bu madde gereğince, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi de şikayet üzerine cezalandırılır. Bu iki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, evi terk eden on sekiz yaşından küçük çocuğu rızasıyla yanında tutan kişi, eğer rızası olan çocuk 15 ya-

⁷¹ Bkz.Ali Kemal Yıldız: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2007, s.238.

⁷² Bkz.Meral Ekici Şahin: Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2012, s.135.

⁷³ Bkz.Necati Meran: Açıklamalı-İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2.Bası, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2007, s.579; Veli Özer Özbek: TCK İzmir Şerhi Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, Cilt:2, Özel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2008, s.724.

⁷⁴ Bkz.Y.5.C.D.8.11.2006, 9873/8703;Y.5.C.D.19.9.2006, 8214/7015;Y.5.C.D.24.4.2006, 3632/3411;Y.5.C.D.21.9.2005, 2003/6820, 2005/20109 (Meran, s.586-589).

⁷⁵ Bkz. Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç: Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt III, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s.3639-3641; Artuk/Gökcen/Yenidünya, s.4556-4557. Oysa, Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, 26.4.2007 tarih ve 2007/44 sayılı kararında velinin rızası dışında bir yerde kalma ve bir yere gitme konusunda tercihte bulunma serbestisine sahip bulunmayan on beş yaşından büyük, on sekiz yaşından küçük çocuğun, Medeni Kanunun 339.maddesi bağlamında hukuka aykırı olarak velisinin muvafakati olmadan, evinden uzaklaştırılması ile, "çocuğu hürriyetinden yoksun kılma" suçunun oluştuğundan, çocuğun rızasının bulunmasının bu suçun oluşumunu engellemeyeceğine hükmetmiştir. Bkz.Yaşar/Gökcan/Artuç, III, s.3641-3648.

şından büyükse TCK'nın 109.maddesindeki hürriyeti tahdit suçundan değil, TCK'nın 234/3.maddesindeki çocukları kaçırma ve alıkoyma suçundan dolayı sorumlu olacaktır. Buna karşılık, çocuğun yaşı ne olursa olsun rızası olmaksızın bu fiil işlenirse, fail hakkında hürriyeti tahdit suçuna ilişkin TCK'nın 109/3, f bendindeki nitelikli hal uygulanacaktır⁷⁶. Yine çocuk 15 yaşından küçük ise rızası geçerli olmadığı için fail hakkında hürriyeti tahdit suçundan dolayı verilecek ceza TCK'nın 109/3, f bendi uyarınca ağırlaştırılacaktır⁷⁷.

VI- MANEVİ UNSUR

Bu suçun manevi unsuru, kasttır. Failin, çocuğun yaşını bilmemiş olması kastını kaldırmaz⁷⁸. Ancak, mağdurun yaşında esasa ilişkin bir hatanın varlığı halinde, bunun usul hükümleri çerçevesinde düzeltilerek sonuca gidilmesi gerekir⁷⁹. Nitekim, TCK'nın 30/1.maddesi uyarınca, fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır. Bu suçun taksirle işlenmesi cezalandırmaya tabi olmadığından, failin, çocuğun yaşına ilişkin hatası cezalandırılmasına engel teşkil edecektir. Örneğin, çocuğun fizyolojik durumu itibarıyla on sekiz yaşını doldurmuş gibi görünmesi ve failin de haklı olarak böyle zannederek çocuğu yanında tutması halinde durum böyledir.

Yine bu suç açısından genel kast, failin çocuğun evi terk etmiş olduğunu ve yanında kalma konusunda kanuni temsilcisinin haberi olmadığını bilmesi ve çocuğu ailesi veya yetkili makamlara başvurmadan yanında tutmayı istemesi olduğundan eğer fail, çocuğun evi terk ettiğini bilmiyorsa veya kanuni temsilcisinin rızası olmadığını bilmiyorsa veya yanında tutmayı istemiyorsa bu takdirde de bu suç gerçekleşmez⁸⁰.

Bu suç, olası kastla da gerçekleştirilebilir. Bu takdirde TCK'nın 21/2.maddesi uyarınca fail hakkında ceza indirimine gidilir⁸¹.

VII-HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

TCK'nın 234/3.maddesindeki suç, üzerinde tasarruf edemeyeceği bir hukuksal değeri koruduğundan, burada çocuğun rızası geçerli değildir⁸². Buna karşılık, veli veya vasinin rızası, hukuka uygunluk nedeni oluşturur (TCK m.26/2). Zira bu suç itibarıyla mağdur, veli veya vasi olup, bunların üzerinde tasarruf edebileceği mutlak bir hakkı söz konusudur. Çocuklar üzerinde ana baba birlikte eşit haklara sahiptir⁸³. Bu nedenle ana-babanın birlikte bu fiile rızasının bulunması gerekir. Nitekim, Medeni Kanununun 336.maddesine göre evlilik devam ettiği sürece ana baba, velayeti birlikte kullanırlar. Kuşkusuz, söz konusu fiile rızanın etkili olabilmesi için, bunun hukuken uygun olması, ana-baba, vasi veya belirlenen yetki sınırlarını aşmayacak şekilde muhafazasına ve gözetimine emanet edilen kimseler tarafından, fiilin işlenmesinden önce veya

⁷⁶ Aynı doğrultuda: Yıldız, s.239.

⁷⁷ Uygulama da bu doğrultudadır. Örneğin bkz.Y.5.C.D.1.6.2009, 2006/10600-2009/6684 (Yaşar/Gökcan/Artuç, III, s.3651).

⁷⁸ Manzini, s. 527; Özütürk, I, s. 560; Erem, s. 73.

⁷⁹ Özütürk, I, s. 560-561.

⁸⁰ Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6578.

⁸¹ Tezcan/Erdem/Önok, s.761.

⁸² Şahin, s.135.

⁸³ Francesco Saverio Lombardi: "**Delitti Contro La libertà Individuale (Articoli 145 a 156)**", Supplemento Alla Rivista Penale, Volume VI, 1897-1898, s. 70.

fiilin işlendiği sırada verilmesi ve fiil süresince rızanın kalıcı olması gerekir. Aksi takdirde bu suç oluşacaktır⁸⁴.

Yine, meşru savunma veya zorunluluk halleri dolayısıyla çocuğu yanında tutan kişi sorumlu tutulamaz. Örneğin, ana-babasının insanlık dışı fena muamelesinden kurtulması için üçüncü derece dahil yakın bir akrabası tarafından çocuğun kaçırılması veya alıkonulması halinde durum böyledir⁸⁵. Nitekim Yargıtay, eski TCK döneminde benzer doğrultuda kararlar vermiştir: "Babasının ölümünden sonra başka bir şahısla evlenen annesinin yanında bulunduğu sırada üvey babası ve üvey kardeşleri ile geçinemediği ve onların hal ve tavırlarına tahammül edemediğinden dolayı, mağdurenin, dedesi bulunan sanığın evine gitmesi ve sanığın bu şartlar altında torununu kabul etmesi hareketinde suç kastı bulunmamaktadır."⁸⁶.

Aynı şekilde, çocuğun haber verilmek suretiyle götürülmesinin beklenilmesi veya doğa, yol ve araç koşulları dolayısıyla zorunlu olarak tutulması hallerinde de bu suç oluşmayacaktır⁸⁷. Zira kanun koyucu, bu suçla çocuğu nezdinde bulunduran kişilere yetkili makamlara veya aileye haber verme yükümlülüğünü koymuş ve bunun ihmali de suç saymıştır. Bu itibarla makul süre içinde haber verme yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmemesinin araştırılması gerekmektedir⁸⁸. Nitekim Yargıtay eski TCK döneminde verdiği bir kararında⁸⁹, evine gelen çocuk olan yakını vaktin geç olması nedeniyle bir gece barındırıp ertesi gün yollamasında eski TCK'nın 182/1.maddesindeki suç öğelerinin oluşmadığını belirtmiştir.

VIII- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

TCK'nın 234/1, 2.maddeleri açısından teşebbüs, iştirak ve içtima'ya ilişkin olarak açıklanan tüm hususlar, uygun olduğu ölçüde TCK'nın 234/3.maddesi yönünden de uygulama alanına sahiptir.

IX- YAPTIRIM

TCK'nın 234/3.maddesine göre, bu suçu işleyen kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Hakim, olayın şartlarına göre, TCK'nın 61.maddesi uyarınca bu suça ilişkin olarak öngörülen hapis cezasının alt ve üst sınırı arasında cezayı belirler.

X- MUHAKEME

Türk Ceza Kanununun 234/3.maddesindeki suç, düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı bir suçtur. Kanun koyucu, bu suçla sadece aile düzeninin ihlal edildiğini düşünerek suçun takibini ailenin şikayetine tabi kılmıştır.

Bu suçta görevli ve yetkili mahkeme, 5235 sayılı kanunun 10.maddesi gereğince cezanın üst sınırı 2 yıldan az (iki yıl dahil) olması ve kesintisiz bir suç olması dolayısıyla, kesintinin gerçekleştiği yer (CMK m.12/2) Sulh Ceza Mahkemesidir.

⁸⁴ Manzini, s. 525, 526.

⁸⁵ Lombardi, s.69; Alimena, s.751.

⁸⁶ Bkz.Y.2.C.D. 16.9.1960, 6287/7952 (Özütürk, I, s. 562)

⁸⁷ Malkoç, II, s.1635.

⁸⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 4552.

⁸⁹ Bkz.Y.4.C.D. 15.6.1993, 3932/4880 (Yılmaz Güngör Erdurak: Notlu, İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Üçüncü Baskı, Ankara, 1994, s.304)

Ekleyelim ki, bu suç, Ceza Muhakemesi Kanununun 253.maddesinin 1.fıkrasının b bendi gereğince uzlaşmaya tabidir. TCK'nın 234/1.maddesi açısından takibi şikayete bağlı olup cezanın üst sınırı bir yıl hapis cezası olduğu için, CMK'nın 171.maddesindeki şartlar da mevcutsa Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesi yoluna gidilebilir. Yine, bu suçta faile verilen hapis cezası, bir yıldan az olduğundan, şartları mevcutsa, TCK'nın 50.maddesinde öngörülen adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilebileceği gibi, verilen hapis cezası iki yıla kadar (iki yıl dahil) ise TCK'nın 51.maddesinde düzenlenen ertelemeye de tabi tutulabilecektir. Hatta, daha önce, fail hakkında CMK'nın 231.maddesindeki şartlar varsa hükmün açıklanmasının geri bırakılması yoluna da gidilebilecektir. Uygulama da bu yöndedir⁹⁰.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akbulut, Berrin Bozdoğan: "Kaçırma ve Alıkoyma Suçları", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Milenyum Armağanı, 2000, Sayı:1-2, s.313 vd.

Akıntürk, Turgut: Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, İkinci Cilt, Yenilenmiş 11.Bası, İstanbul, Beta Yayınları 2008.

Alimena, Bernardino: Principii Di Diritto Penale, Volume II, Napoli, 1912.

Artuk, M.Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, A.Caner: TCK Şerhi Özel Hükümler, 4.Cilt, 7.Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009.

Erdurak, Yılmaz Güngör: Notlu, İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Üçüncü Baskı, Ankara, 1994.

Erem, Faruk: Hürriyet ve Suç, Ankara, 1952.

Görgün, Mehmet: Türk Ceza Kanunu Şerhi, C. II, Samsun, Tarihsiz.

Gözübüyük, Abdullah Pulat: Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, C.II, Genişletilmiş 5.Bası, İstanbul, Tarihsiz.

Gülşen, Recep: Hürriyeti Tahdit Suçları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2002.

Lombardi, Francesco Saverio: "Delitti Contro La libertà Individuale (Articoli 145 a 156)", Supplemento Alla Rivista Penale, Volume VI, 1897-1898, s.65 vd.

Malkoç, İsmail: Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu (Madde 188-345), 2.Cilt, Malkoç Kitabevi, 2007.

Manzini, Vincenzo: Trattato Di Diritto Penale Italiano, Volume Quarto, Milano-Napoli-Roma, 1921.

Meran, Necati: Açıklamalı-İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2.Bası, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2007.

Nuhoğlu, Ayşe: Aile Düzenine Karşı Suçlar, İstanbul, Beta Yayınları, 2009.

Özbek, Veli Özer: TCK İzmir Şerhi Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, Cilt:2, Özel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2008.

Özütürk, Nejat: Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı, C. I, Ankara, 1966.

Şahin, Meral Ekici: Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2012.

⁹⁰ Bkz.Y.2.CD.23.02.2009, E.2008/34120, K.2009/7714 (Yaşar/Gökcan/Artuç, V, s.6582).

Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, R.Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 7.Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2010.

Yalvaç, Gürsel: Karşılaştırmalı Gerekçeli Yeni TCK-CMK ve CGTİK, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005.

Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa: Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cil:III, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.

Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa: Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cil:V, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.

Yıldız, Ali Kemal: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2007.

Zafer, Hamide: “Aile Hukukunda Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali Suçu (TCK m.233)”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009/2, s.109 vd.